

Liliana IACOBESCU

LUCIA MUREȘIANU BENE

Résumé: Lucia Mureșianu Bene (1889-1974) a été la fille de l'illustre musicien roumain Jacob Mureșianu, un des plus importants compositeurs de la Transylvanie. Élevée dans un milieu musical, elle a commencé l'étude du piano à quatre ans avec son père et l'a perfectionné à Vienne. Elle est devenue une excellente pianiste, mais aussi elle avait une belle voix, faisant partie de plusieurs chœurs, comme sa sœur Sevastia et son frère Iuliu.

Tous les trois, ils ont accompagné leur père dans les concerts et les manifestations qui avaient lieu très souvent dans les villes de Transylvanie. Lucia jouait surtout les compositions de son père, avec beaucoup de succès.

Elle s'est mariée avec le docteur Iulian Bene et a eu deux enfants: Lucia et Marcel. C'est intéressant de souligner son talent de jouer à n'importe quel instrument; elle était douée aussi pour la peinture.

Viața și activitatea Luciei Mureșianu a fost strâns legată de cea a celebrului său tată, Jacob Mureșianu, astfel încât nu pot fi găsite documente referitoare la ea exclusiv. În redactarea

acestui articol, ne-am servit de broșura scrisă, la 6 aprilie 2007, de profesor Mihai-Gavril Gorbonov, intitulată *Jacob Mureșianu 1857-1917* (editată de Consiliul Județean Brașov și de Muzeul „Casa Mureșenilor” Brașov), de cartea lui Adrian Solomon, *Jacob Mureșianu și Blajul* (Blaj, Editura Buna Vestire, 2007) și, nu în ultimul rând, de relatările fiicei, Doamna Lucia Bene-Bunaciu. Doamna Bunaciu este director onorific al Muzeului „Casa Mureșenilor”, o persoană de o rară distincție, care imprimă acestei instituții o atmosferă de sanctuar al artelor. Aici se țin recitaluri de muzică și poezie, conferințe, comemorări, vizite ale elevilor, și totul se desfășoară în pace și armonie, deoarece persoanele care lucrează în muzeu continuă tradiția instaurată de marii înaintași.

Ca fiică a lui Jacob Mureșianu, Lucia a moștenit de la acesta darurile cele mai frumoase pe care le putea avea, în acea epocă, intelectualul român. După cum se exprimă Tiberiu Brediceanu despre profesorul lui, Jacob Mureșianu, „în artă nu cunoștea alt ideal decât dorul de a vedea ridicată muzica românească la pedestalul înalt al muzicii altor neamuri culte. Acestui ideal și-a închinat o viață întreagă tot talentul și toată capacitatea sa”.

Jacob și Otilia Mureșianu au avut opt copii, dintre care numai cinci au trăit: Lucia Melania Izabela (1889-1974), Andrei (1892-1917), Iuliu (1900-1956), Sevastia, căsătorită Gherman (1902-1984) și Florica, căsătorită Pârvulescu (1907-1978).

Lucia s-a născut la Blaj, în 1889. Studiul pianului l-a început la patru ani, cu tatăl ei. Primele șapte clase le-a făcut la Blaj, apoi a intrat la Institutul de Ursuline din Sibiu, unde studiasse și mama sa. La Sibiu a rămas patru ani, timp în care a continuat cu pianul, limba germană și limba maghiară. În 1907-1908, s-a aflat la Viena, unde a urmat studii de specializare la pian, la o școală la care mama și mătușa ei studiaseră muzica.

Pentru a cunoaște cadrul în care s-a format Lucia, trebuie să evocăm figura tatălui ei, marele muzician, întemeietor al primei școli muzicale din Transilvania, Iacob Mureșianu. Înainte de a vorbi despre entuziasmul, devotamentul și sinceritatea întru slujirea muzicii românești, se cuvine să subliniem două trăsături ale caracterului său, care-i fac cinste. În primul rând, este vorba despre patriotism. Acesta iese la iveală încă din tinerețe, când, student fiind la Conservatorul Regal de Muzică din Leipzig, este considerat de profesorii săi cel mai bun pianist acompaniator, drept care cântă într-un recital cu faimosul violonist austriac Joseph Joachim. La un Concurs de compoziție, în anul 1882, la Conservatorul din Leipzig, obține Premiul „Mendelssohn-Bartholdy” pentru 2 canon-duete, pe versuri de Ioan Nenițescu, lucrări prezentate apoi la Gewandhaus din Leipzig, ceea ce constituie primul premiu muzical internațional obținut de un român. Ca o încununare a acestor succese, i se propune un post la Conservator, dar el refuză și se întoarce în țară, pentru a se pune în slujba națiunii române din Ardeal.

În al doilea rând, trebuie să relevăm extraordinarul său har de a mobiliza pe oameni și a organiza viața muzicală din jurul său. Proverbul „omul sfințește locul” i se potrivește în totalitate. Pe unde a trecut, a lăsat urme adânci: la Năsăud, la vârsta de numai 20 de ani, și într-un răstimp de doi ani (1877-1879), formează o orchestră, un cor laic și unul religios; la Brașov (1883-1885), este profesor de muzică la Gimnaziul român greco-ortodox (astăzi Colegiul „Andrei Șaguna”), dirijor al corului Bisericii „Sfântul Nicolae” din Șcheii Brașovului și dirijor al Reuniunii române de gimnastică și cântări; la Blaj (1885-1917), activitatea sa a fost extrem de bogată. Dacă ne gândim că a trecut la cele veșnice la 60 de ani, este uimitor cât de multe planuri a putut cuprinde în perioada în care a trăit la Blaj, transformând acest oraș într-un important centru muzical al Ardealului.

Pe tărâmul componistic, ne-a lăsat 260 de lucrări: oratorii, balade pentru soliști, cor și orchestră, 7 operete, lieduri, piese corale pentru diferite formații, 25 de lucrări de muzică liturgică și religioasă, 52 piese pentru pian, 6 lucrări pentru orchestră mare, piese pentru orchestră de coarde, lucrări pentru fanfară. Unele dintre aceste compoziții sunt deschizătoare de drumuri: *Uvertura festivă Ștefan cel Mare* - primul poem simfonic românesc, *Balada Mănăstirea Argeșului* - primul oratoriu profan românesc. Prin piesele pentru pian sau vioară și pian, a pus bazele culturii pianistice românești.

În ce privește muzicologia, a întemeiat prima revistă muzicală din Transilvania, cu caracter educativ și de îndrumare a vieții artistice ardelenesti, al cărei editor și organizator a fost - „Musa Română” (1888-1907). Aici, el și-a expus concepția despre necesitatea formării școlii naționale de compoziție.

Pe tărâmul pedagogiei, a deținut catedre de muzică vocală și instrumentală la toate școlile greco-catolice din Blaj, ajungând și la 46 de ore săptămânal - „o muncă de Sisif”, cum se exprimă fiica lui, Sevastia, în *Amintirile sale*, nepotrivită cu imensul lui talent. Noaptea stătea să compună, deoarece avea și ore particulare, pentru a-și echilibra bugetul: pian, vioară, flaut, canto, teorie, compoziție. Casa lor era un mic conservator. Cum spunea Tiberiu Brediceanu, „problema cea mai importantă pentru dânsul a fost

cum să deștepte în elevii săi interesul pentru frumusețile muzicii". Seratele muzicale familiale erau la ordinea zilei, soția, Otilia – profesor de pian și solistă vocală –, fiind trup și suflet dedicată activității soțului ei.

Ar mai fi de adăugat conceperea unor metode active de învățare a muzicii cu ajutorul instrumentelor și realizarea primului manual de muzică din școala românească transilvană. În afară de aceasta, Iacob Mureșianu a format coruri și orchestre, învățând pe fiecare membru în parte, cu abnegație și cu multă bunătate; a organizat concerte, manifestări muzicale. A dirijat, timp de peste 30 de ani, corul teologilor și corul Catedralei Mitropolitane greco-catolice din Blaj. La cele șapte opere, pe texte de Vasile Alecsandri, el a compus muzica, a întocmit scenariul, a instruit interpreții, a conceput scenografia și regia, a dirijat și a organizat toate spectacolele.

Atât soția, cât și cei cinci copii au participat intens, ca pianiști, interpreți vocali sau coriști, la concertele și spectacolele organizate de tatăl lor. De mici, ei au fost îndrumați spre învățarea muzicii și în special a pianului, trei dintre ei remarcându-se în mod deosebit: Lucia și Sevastia, ca excelente pianiste, iar Iuliu, ca profesor de teorie și solfegii la Conservatorul din Cluj și compozitor (a obținut Premiul „George Enescu” pentru *Suita I Românească*).

Ocupându-ne acum mai cu seamă de Lucia, odată încheiate studiile, s-a întors la Blaj, unde a cântat în corul mitropolitan, a apărut ca pianistă în recitaluri (Chopin era compozitorul preferat), a dat lecții de pian. A luat parte, ca și Sevastia și Iuliu, la activitatea atât de bogată a tatălui ei, cântându-i compozițiile și însoțindu-l în toate demersurile sale.

În anul 1911, s-a sărbătorit la Blaj semicentenarul ASTREI, prilej cu care a avut loc prezentarea scenică a *Baladei Mănăstirea Argeșului*. Succesul a fost așa de mare, încât Iacob Mureșianu a fost invitat de Familia Regală la Castelul Peleş. Atât el, cât și Lucia au cântat la seratele muzicale organizate de Regina Carmen Sylva.

În anul 1909, la Cluj, are loc un concert omagial pentru Iacob Mureșianu, la invitația Societății Studenților „Petru Maior”, în cadrul căruia Lucia cântă cu mult succes *Fantezie de Concert* pentru pian și *De-ași fi iubit-o gingașe floare*.

În luna iunie a anului 1910, la Cricău, în apropiere de Alba Iulia, Iacob Mureșianu și Lucia susțin un concert, despre care ziarul „Unirea” spune:

Concertul pentru inteligență s-a început pe la 9 seara, în sala școlii. Primul punct a fost Uvertura Erculean la pian, executată de Dra Lucia și maestrul. Cele două nume sunt o cheazășie a succesului. Au urmat două puncte de cor și un punct la pian cu Jocuri românești solo ale Driei Lucia. Brâncoveanu, marea baladă, a reușit foarte bine. Dl. I. Poruș, în rolul Sultanului, a cântat minunat, iar Dl. Dragomir a cântat rolul Brâncoveanului.

Repertoriul abordat de Lucia era alcătuit mai cu seamă din lucrările tatălui ei: *Doina*, *Cimpoiul*, *Noveletta*, *Scherzo*, *Capriciu*, *Fantezia românească de concert*.

Iată ce scrie ziarul „Unirea” din 1 martie 1911 despre concertul susținut la Cluj:

Domnișoara Lucia Mureșianu, fiica distinsului maestru și compozitor, a fost o surprindere plăcută pentru toți, dovedind o moștenire de talent. Figură interesantă, școală bună, energie și simțire, iată calitățile relevate de d-șoara Lucia Mureșianu.

Este interesant de menționat că, în anul 1917, când au fost evacuați de la Blaj la Beiuș, Lucia l-a întâlnit pe Béla Bartók, care trăia acolo și pe care tatăl ei îl cunoștea foarte bine. I-a cântat *Dansurile românești*.

După moartea tatălui, atât Lucia, cât și sora Sevastia și fratele Iuliu au organizat numeroase concerte, pentru a face cunoscută creația lui Iacob Mureșianu. Un astfel de concert, cu tenorul Laurian Nicorescu, a avut loc la Deva, la 6 mai 1919. Ziarul local „Curierul Hunedoarei” anunța concertul:

Programul promite a fi interesant și bogat, după cum putem deduce din cuprinsul său. D-șoara Mureșianu, fiica regretatului compozitor Iacob Mureșianu, va prezenta exclusiv opere de tatăl ei, iar Nicorescu arii din opere și lieduri. Programul va fi următorul:

- *Doina* de Iacob Mureșianu - pian
- *Trubadurul* de Giuseppe Verdi - arie
- *Cimpoiul* de Iacob Mureșianu - vals concert pentru pian
- *Popas, Către muză, Nerăbdare* - lieduri
- *Noveletta și Scherzo* de Iacob Mureșianu - pian
- *Aria toreadorului* din opera Carmen de Georges Bizet
- *Rapsodie română* de Iacob Mureșianu - pian.

După concert, același ziar:

Mărți a avut loc seara artistică Mureșianu, Nicorescu. De la început putem afirma că acest concert a decurs în atmosferă artistică și nu a fost un zbor de încercare pentru începători, iar publicul a putut să savureze interpretarea unor adevărați artiști. Prin impresia generală, putem să ne exprimăm critica mai obiectivă, care se termină, într-adevăr, cu laude pentru interpreți. Lucia Mureșianu, de altfel, a interpretat operele excelentului compozitor, defunctul ei tată, cu o artă desăvârșită. D-ra Mureșianu, de altfel, nu numai prin arta ei, dar și prin apariția ei modestă și plăcută, a cucerit întregul auditoriu.

Un ziar din Sibiu subliniază talentul deosebit al Luciei:

Dra Lucia Mureșianu ne-a dovedit că a înțeles pe deplin intențiunea tatălui său, a ilustrului autor, executând toate punctele cu o dexteritate adevărat artistică și dovedind o tehnică desăvârșită la pian. Din cele mai subtile și adânci *pianissime*, ca și o furtună ce se apropie tot mai tare, trecea în cele mai grandioase *forte* și *fortissime*. Ea cântă cu mult simțământ și măiestrie, și cu o coloratură muzicală, ce numai la adevărații artiști o poți vedea.

„Kronstädter Zeitung” nr. 117, din 24 mai 1919, scrie elogios despre Recitalul dat la Brașov:

Gespielt wurden alle Mureșianuschen Werke von seiner Tochter Lucia, in überaus inniger, formvollendeter Weise. Liebesvolles Versenken in den Geist des Vaters, vortreffliche edle Auffassung und technisch einwandfreier Vortrag kennzeichneten ihr reizvolles, künstlerisches Spiel.

Același concert a fost prezentat în orașele Sibiu, Brașov, Cluj, Dej, Năsăud și Reghin. Pe data de 5 iulie 1919, a concertat în sala festivă a orașului Cluj, împreună cu tenorul Constantin Pavel. Programul a cuprins:

- *Doina; Étude* de Iacob Mureșianu – pian
- *Lieduri* – solo tenor
- *Noveletta; Cimpoiul; Scherzo* de Iacob Mureșianu – pian
- *Doine și Cântece* de Tiberiu Brediceanu – solo tenor
- *Vals-concert; Rapsodia Română* de Iacob Mureșianu – pian

La concertele date la Blaj, a cântat alături de Emil Vlăsa și Ioan F. Negruțiu.

Avem o listă a orașelor în care a susținut recitaluri, întocmită de ea: Blaj, Cluj, Brașov, Năsăud, Bistrița, Dej, Gherla, Șimleul Silvaniei, Sighet, Reghin, Uioara, Tg. Mureș, Deva, Beiuș, Dumbrăveni, Sinaia, Tg. Jiu, Făgăraș, Sibiu, Sângiorz, Rodna, Cricău.

În anul 1921, Lucia se căsătorește cu medicul Iulian Bene și se stabilește la Pecica, lângă Arad, unde soțul ei a fost numit medic. În anul 1917, în timpul războiului, este medic militar. După Revoluția din 1917 din Rusia, a fost făcut prizonier în lagărul de la Dalnik. Se păstrează o scrisoare trimisă de-acolo părinților săi, în care povestește că se află la 250 de kilometri de Moscova, într-un sat ce seamănă cu Lăpușul, într-o casă privată, și pot merge în oraș, la plimbare. Cele trei mese îi costă numai 30 de ruble, ei fiind în total 18 ofițeri. Acolo s-a format grupul voluntarilor români, sub conducerea lui Voicu Nițescu, cu care s-a întors în țară.

În anul 1922, după nașterea fiicei (tot Lucia), familia se mută la Cluj. Aici, Gheorghe Dima i-a oferit un post la Conservatorul înființat în 1920, dar îl refuză. Pe acest post a fost numită mama ei, Otilia, care de acolo s-a și pensionat.

În anul 1924, se naște al doilea copil, Marcel, care avea să ajungă medic pediatru.

În permanență, Lucia a dat lecții de pian, în special la adulți, pe lângă grija casei și a copiilor. Singura elevă pe care fiica ei, Doamna Bunaciu, și-o amintește, este Doamna Milea, care a fost profesor de muzică la Liceul „Regina Maria” din Cluj.

Soțul a murit în anul 1934, de tuberculoză, la Cluj. După moartea lui, Lucia a dat un examen și a intrat funcționară la Primăria din Cluj, unde a lucrat până în 1940, când, la cedarea Nordului Ardealului, s-a mutat la Brașov. Și aici a lucrat la Primărie, la serviciul RIMB (transport), de unde s-a pensionat.

Toată viața a cântat la pian acasă, dar și, de exemplu, la Sala „Reduta” din Brașov, unde concertele erau organizate prin efortul lui Gheorghe Dima, bun prieten al tatălui său. Fiind în relații amicale cu Tiberiu Brediceanu, fost elev al tatălui său, adesea cânta cu acesta piese pentru pian la patru mâini. Și cei doi copii au luat lecții de pian, dar niciunul nu a avut un talent deosebit.

Vara, mergea la băi, la Buziaș. Acolo venea Opera din Timișoara, ocazie cu care Lucia acompania la pian sau cânta ca solistă, în „mini-concerte”. De asemenea, cânta la orgă, în recitalurile care se dădeau în Biserica Catolică. Era deosebit de talentată, cânta și la vioară, la flaut, fiind în stare să se descurce aproape la orice instrument.

După cum povestește fiica ei, Doamna Bunaciu, la Cluj erau două restaurante, conduse de frații Brânzaș. Pentru a câștiga un ban în plus, după ce rămăsese văduvă, ținea contabilitatea acestor restaurante, fiind un priceput economist. Unul din aceste restaurante avea și o grădină de vară, unde cânta un taraf. La un moment dat, cel ce cânta

la țambal s-a îmbolnăvit și Lucia a fost cea care a salvat situația, oferindu-se să-l înlocuiască, pentru ca taraful să nu aibă de suferit, deși niciodată nu pusese mâna pe un țambal.

A fost o personalitate foarte puternică și o fire artistică. Doamna Bunaciu își amintește cum la ei acasă se făcea foarte multă muzică, în special duminicile, când se întrunea întreaga familie. Lucia și Sevastia cântau fie la pian, la 4 mâini, fie arii din opere, Lucia având o voce de soprană foarte frumoasă și lucrată, deoarece la Viena a luat și lecții de muzică vocală. Mătușa Sevastia era altistă. Cântau, bunăoară, arii din opera *Carmen*, rolul titular era deținut de Sevastia, iar Lucia era Mihaela.

S-a ocupat singură de educația copiilor, i-a ajutat la lecții, cunoscând foarte multe lucruri, în special la limbi (română, germană, franceză), dar și la celelalte obiecte: istorie, geografie, ce se studiau atunci la liceu. Cunoștințele ei erau așa de vaste, încât a fost întotdeauna de mare ajutor copiilor.

Avea un talent deosebit și la lucru de mână, broderii, dantele, pentru care este de mirare că mai avea timp să le facă. A fost și o talentată pictoriță. A studiat pictura la Blaj, cu profesorul și pictorul Anton Zeiller și a lucrat o serie de tablouri în acuarelă și ulei. Există și astăzi un gen de tapiserie foarte interesantă, un tablou mare, lucrat în tempera, care reprezintă Muzica și care a fost de multe ori expus (la Cluj, la Blaj). Ea l-a intitulat *Auzul*. Profesorul Zeiller a comandat din Italia materialele necesare pentru executarea acestui tablou, care a fost însoțit de încă patru, reprezentând cele cinci simțuri. Celelalte patru au fost pictate de alți elevi ai lui. Actualmente, tabloul se află la Doamna Bunaciu. El reprezintă pe Muza Euterpe, cu o tamburină în mână, într-o postură grațioasă, pe un fundal de pini și trandafiri. Deasupra ei, un înger cântă la mandolină, iar dedesubt, Cupidon ascultă, cu tolba lui de săgeți, cu un instrument la picioare și, în planul cel mai de jos, un nai își așteaptă artistul să-l însuflețească.

Lucia a plecat la cele veșnice în anul 1974.